

שרל דה-גול : לאחר פרישה

ב־19 בינואר [1946] הזמנתי את המיניסטרים לבוא למחרת לרחוב סן־דומיניק. חוץ מאוריל ומבידו, שנמצאו אז בלונדון, וחוץ מסוסטל, שסייר בגאפון, התכנסו הכל בבוקר יום־א', ה־20 בחודש, באולם הקרוי „אולם כלי־הגיבורים”. נכסתי, לחצתי ידיים, ובטרם ישב איש השמעתי כמה מלים: „משטר המפלגות חוזר. אני פוסל אותו, אבל, כל זמן שאין מכווננים בכוח הזרוע ורודנות, שאני איני הפץ בה ואשר בלי ספק תסתיים בכי־רע, אין בידי למנוע את הנסיון הזה. עלי לפרוש, אפוא. עוד היום אשלח לנשיא האסיפה הלאומית מכתב שבו אודיע לו על התפטרות הממשלה. באמת־ובתמים אני מודה לכל אחד מכם על העזרה שהגיש לי ואני מבקשכם להישאר על משמרותיכם כדי להבטיח את ניהול העניינים עד שיתמנו יורשיכם”. נראה היה לי כי דיכדוכם של המיניסטרים רב היה מתדהמתם. אף אחד מהם לא הוציא הגה, לא כדי לבקשני שאחזור בי מהחלטתי אף לא כדי להביע צערו עליה. לאחר שנפרדתי מהם, נסעתי למעוני.

נמסר לי שלאחר יציאתי נועצו המיניסטרים ביניהם כמה רגעים. מר תורו העיר, כפי הנראה: „הנה זאת פרישה שאינה חסרה גדלות!” מר מוק אמר: „זאת היא, בלי ספק, פרישה חמורה! אבל מעז יוכל לצאת מתוך. אישיותו של הגנרל היתה מחניקה את האסיפה הלאומית. עכשיו תוכל זו להתגלות באין מפריע”. מר פלוון השמיע נימה של מרירות ודאגה: „ראו להיכן הגיעו סיעותיכם!” הטיח כלפי אלה מעמיתיו שמפלגותיהם שמו מכשולים לפעולתי. — „עומדים אנר”, הכריזו ה־ה גה וטייטגן, „בפני האחריות הכבדה לרשת את דה־גול. תנועתנו תשתדל להיות ראויה לכך”. — „בבקשה מכם!” קרא מר תורו. „אם יחד עם הגנרל לא יכולתם למצוא מוצא, איך תמצאוהו בלעדיר”.

דאגתי לכך שלא יהיה צל של פולמוסנות במכתב שכתבתי לנשיא האסיפה. „אם נשארתי”, אמרתי, „בראש הממשלה אחרי ה־13 בנובמבר 1945, הרי היה זה כדי להבטיח שלב־מעבר נחוץ... עכשיו יש ביכלתן של המפלגות לשאת באחריותן”. נמנעתי מלהזכיר באיזה מצב נמצאה האומה כאשר „קיבלתי עלי להנחותה אל שיחורורה, נצחונה וריבונותה”. אך ציינתי: „כיום הזה, לאחר מבחנים עצומים, שוב אין צרפת נמצאת במצב של חרדה. ודאי, סבלות לרוב מעיקים עדיין על עמנו ובעיות חמורות עומדות בעינן. אבל עצם חייהם של הצרפתים מובטחים הם. בעיקרו של דבר, הפעילות הכלכלית מתחדשת. אדמותינו בידינו. חורנו וקנינו לנו דריסת־רגל בהודו־סין. שלום הציבור אינו מוטרה. כלפ־חוץ, חרף הדאגות הקיימות, הושבה העצמאות על כנה באיתן. אנחנו מחזיקים בריין. אנחנו משתתפים, בשורה הראשונה, בארגונו הבינלאומי של העולם, ובפאריז צריכה להתכנס, באביב, ועידת־

השלום הראשונה". לבסוף הבעתי את "המשאלה העמוקה והכנה שתוכל הממשלה העתידה להצליח במשימתה". מר פליקס גואן השיב לי תשובה מהוגנת מאד. אבל אם אני שליו הייתי בנפשי, לא כך היה עולם הפוליטיקאים. לאחר שנסערו הללו מאד עקב נכחותי, נסערו עתה בגלל היעדרי. בחוג זה מרגנים היו שאני מהרהר בהפיקה, משל כאילו העובדה שמרצוני הטוב עזבתי את השלטון לא די היה בה להפריך חשש זה מלכתחילה. אחרים, שלא הרחיקו לכת עד כדי להגות חשדות מעין אלה, ראו לנכון לגלות שהם עומדים על המשמר. הנה כך כתב אלי ב־20 בחודש בערב מר ואנסן אוריול, שחזר בהול מלונדון וסבור היה שאני עומד לדבר בראדיו כדי לעורר את זעם העם, ואמר לי שאם כך אעשה הרי "אפלטון את הארץ לתועלתם ולשביעות־רצונם של אויבי הדמוקרטיה". הרגעתי את חששותיו של מיניסטר־המדינה. לאמיתו של דבר, אילו ראיתי צורך לגולל את טעמי פרישתי הרי ודאי הייתי עושה זאת והסבר זה, הניתן לעם הריבוני, לא היה נוגד במאומה את העקרונות הדמוקרטיים. אבל סבור הייתי כי שתיקתי תכבד יותר מכל, שהאנשים החושבים יבינו מפני־מה הסתלקתי וכי במוקדם או במאוחר יאירו המאורעות את עיני היתר.

לאן אלך? מאז הכינתי עצמי להתרחק גמרתי אומר לשכון, בבוא השעה, בקולומביה־הדרד־אגליו והתחלתי בשיפוץ ביתי שנזקק בימות המלחמה. אבל דבר זה יצריך חדשים אחדים. בתחילה מהרהר הייתי בנסיעה לאיוו ארץ רחוקה שבה אוכל לחכות במנוחה. אבל נוכח פרץ הגידופים והעלבונות שהטיחו כנגדי מאורות הפוליטיקאים ורוב העתונים החלטתי להישאר במטרופולין, כדי שלא יקבל את הרושם שיכולות התקפות אלו להשפיע עלי. שכרתי אפוא ממינהל שירות־האמנויות־היפות את בית־מארלי, שבו התגוררתי בלי נוע עד חודש מאי.

ואולם, בעוד אנשי המשטר מתמכרים בצהלה להרגליהם המתחדשים עמהם, הנה המון־העם הצרפתי עטה יגון דווקא. עם דה־גול התרחקו משב־הרוח הזה הבא מפסגות, תקוה זו להצלחה, זו הקנאה לצרפת, אשר פירנסו את נפש האומה. כל אדם, בלי הבדל מגמה וזרם, חש, בעצם, כי הגנרל נוטל עמו משהו ראשוני, מתמיד, נחוץ, שאותו הוא מגלם מכוח ההיסטוריה ואשר משטר המפלגות אינו יכול לסמלו. במנהיג המרוחק הוסיפו הבריות לראות כמין ממונה על החזקת הריבונות, מפלט שנבחר מראש. מדמים היו לעצמם שלגיטימיות זו תישאר סמויה מן העין משך תקופה שאין בה מועקה. אך ידוע ידעו שתיעשה הכרה, על פי הסכמה כללית, משעה ששוב תהיה הארץ מתגלגלת אל קרע ואסון.

שליחות זו שהיתה צרפת מוסיפה להועיד לי עתידה להוסיף ולקבוע את דרך הווייתי, במרוצת השנים, אף בשעה שסייעות מרובות לא תהיינה נהוות אחרי. כל אשר אומר וכל אשר ייחסו לי, דברי האמיתיים או המשוערים, יעברו לרשות הרבים. כל אותם שעמהם יהיה לי שיגרושיח עתידים לנהוג ממש כאילו הייתי מקבלם, כרשות עליונה, בהיכלות האומה. בכל אשר יודמן לי להופיע, יפרוץ הקהל בתשואות נלהבות.

הרי זו אותה אווירה שאפפתי במהלך הפעולה הציבורית שניהלתי, בתחילה, לאחר שנטשתי את מעמדי הרשמי: כאשר גיליתי דעתי, בבאייה, מה צריכים להיות מוסדותינו; כאשר הוקעתי בכל הזדמנות את התחוקה שהוצאה מידי הארץ הנהלאה; כאשר קראתי לעם הצרפתי להתלכד למען צרפת כדי לשנות את המשטר הרע; כאשר העליתי, מעל בימות לרוב, רעיונות שנוצרו למען העתיד; כאשר הופעתי לפני ההמונים בכל מחוזות צרפת ואלז'יריה, לפחות פעמיים בכל אחד מהם ובאחדים יותר, כדי לקיים את השלהבת ולבוא במגע עם הרבה שומרי־אמונים מסעירי־לב. הרי אלה אותם גילויים שהוכברו עלי אחרי 1952, כאשר גמרתי אומר להניח לדברים כפי שהם, משהגעתי לכלל דעה כי הרעה העמיקה מכדי שייתכן להביא לה מרפא בטרם יבוא הזעזוע שאין מנוס ממנו; כאשר הזדמן לי, לפרקים, לשבת ראש באיזה טכס; כאשר הלכתי לבקר בנחלותינו שבאפריקה ושבאוקינוס ההודי, להקיף את העולם מאדמה צרפתית לאדמה צרפתית, לחזות בונק הנפט בסהרה. ברגע סיומו של ספר זה חש אני איך, יותר מתמיד, עתירות אין־מספר מופנות אל בית אחד צנוע.

זה מעוני. בתוך מרקחת האדם והמאורעות היתה הבדידות פיתויי. עתה הריהי ידידתי. באיזו ידידה אחרת יוכל אדם למצוא ספקו כאשר נפגש עם ההיסטוריה? ואכן, חלק זה של גליל שמפאן נסוד־שלזה הוא כולו; אפקים נרחבים, דהויים ונוגים; יערות, אפרים, שדות־מזרע ושדות־בור עגומים; תבליט הרים קדמונים, מבותרים מאד וכנועים מאד; כפרים שאננים וצנועים, שמה שנות־אלף לא שינה דבר לא את נפשם ולא את מקומם. הוא הדין בכפרי שלי. שוכן במרומי הרמה, עטור גבעה מיוערת, קיים הוא מדור־לדור במרכז השטחים שמעבדים תושביו. הללו, אף שאני נוהר לאכוף חברתי עליהם, הריהם מקיפים אותי ידידות כבושה. מכיר אני את משפחותיהם, מוקירן ואהבן.

שתיקה ממלאה את ביתי. בחזרה־הפינה שבו אני מבלה את רוב שעות היום נגלים אלי המרחקים לפאת מערב. לאורך חמישה־עשר קילומטר לא ייראה שום בנין. ממעל למישור ולחורשות מלוות עיני את המורדות המתארכים ויורדים לעבר בקעת־אוב, ואחר את רמות הגוש שמנגד. מנקודה שבמרומי הגן מקיף אני במבטי את מעמקי־הפרא מקום שם היער מקיף את האתר, כים הנחבט אל כף־סלע. רואה אני בכסות הלילה את הארץ. אחר, כשאני מתבונן בכוכבים, אני מסתפג הרגשת חוסר־חשיבותם של דברים.

ודאי, המכתבים, הראדיו והעתונים מביאים אל נוה־הנויר אשר לי את חדשות עולמנו. תוך כדי שהיות חטופות בפאריז אני מקבל את פניהם של מבקרים, שמתוך דבריהם מתגלה לי מהלך־הרוחות. בימי־הפגרה מקיפים אותנו ילדינו ונכדינו בעלומיהם, פרט לבתנו אן שעזבה את העולם הזה לפנינו. אבל מה־רבות הן השעות שבהן אני קורא, כותב וחולם בלא שתבוא שום אשליה להמתיק את שלות־רוחי המרירה!

ואולם בבוסתן הקטן — אלף־אלפי פעמים הקפתינו! — הרי האילנות שהקרה

עירטלתם על הרוב ישובו להוריק, והפרחים ששותלת רעייתי שבים לתחיה אחרי נבלם. בתי הכפר בלים מיושן; אך לפתע יוצאים מתוכם נערות ונערים שוחקים. כשאני נושא פעמי אל אחד היערות הסמוכים הרי עמקותם האפלה מצפתני געגועים; אך לפתע יש ומזמורה של צפור, אור־השמש על העלווה או יונקות־שיח רכות יזכירו לי כי החיים מאז הופיעו על הארץ אוסרים הם קרב שמעולם לא הפסידו בו. או אז אחוש והנה כמין רוֹגֵע כמוס יורד עלי. הואיל והכל חוזר ומתחדש תמיד, הרי מה שעשיתי יהיה, במוקדם או במאוחר, מקור לתעצומות־חיות חדשות אחרי היעלמי.

ככל שהזיקנה תוקפת אותי כך התולדה קרבה אלי והולכת. מדי שנה בשנה, בארבע העונות שהן כארבעה שיעורים, באה תכונתה לנחמני. באביב היא משוררת לאמור: „עם כל אשר אירע אי־פעם, הרי אני עודני בראשית! הכל בהיר וצח, על אף מטרות־הזעם; הכל צעיר, כולל אף הגמודים באילנות; הכל יפה, אפילו השדות הטרושים. האהבה מזרימה בי לשדים ובטחונות כה קורנים וכה עזים עד שלעולם לא יתמו?”

מכריזה היא, בקיץ: „מה נהדר פריוני! במאמץ רב יקר מתוכי כל הזן ומפרנס את הברואים. בחומי תלויים חיי הכל. הדגן הזה, הפירות האלה, העדרים האלה, שעתה השמש מציפתם, הריהם הצלחה שלא יוכל דבר להכריתה. מעתה והלאה, העתיד הוא לי?”

בסתיו היא לוחשת: „מלאכתי הנה קרבה לסיומה. נתתי את פרחי, את יבולי, את פירותי. עתה אפרוש ואתכנס פנימה. ראו מה אף עדיין, בשלמת הזהב והארגמן אשר לי, באור הקורע לב. אהה! עוד מעט יבוא החורף לחמוס את עדיי. אך יום יבוא ועל גופי השדוד ישובו עלומי לפרוח!”

בחורף היא גונחת: „הנה הנני, עקרה וקפואה. כמה צמחים, חיות וצפרים, אשר הולדתים ואשר אהבתים, מתים על שדי אשר שוב לא יוכל להיניקם גם לא לחממם! אך כלום נחרץ הגורל? כלום לעולם נצחון המוות? לא! תחת אדמתי חדלת־החיים כבר מתרקמת מלאכה אילמת. אי־ניע בחביון הצללים, חשה אני מראש בחזירתם המופלאה של האור והחיים.”

ארץ זקנה, סחופת דורות, חבוטת מטר וסופה, שדופת צמחיה, אך נכונה, עד בלי די, להצמיח את הדרוש למען יקומו החיים בזה אחר זה!

צרפת הזקנה, עמוסת ההיסטוריה, מעונת מלחמות ומהפכות, היוצאת ובאה בלי הפוגות מגדלות אלי שפל, אך מתאוששת, מדור לדור, מכוח גאון ההתחדשות! איש זקן, יגע תלאות, נתוק ממעשים, החש בבוא צינת הנצחים, ואשר לעולם לא ילאה מתור באופל אחר זיו התקוה!

(מתוך „עם נושע“, כרך שלישי ואחרון ל„מאבק לחירות“, זכרונות המלחמה של הגנרל שרל דה־גול. תרגום: אהרן אמיר. הוצאת „עם הספר“ בע״מ, 1960).